

ÁTTEKINTÉS
AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM
JOGÁRÓL

(2000)

Készítette:

Gárdos, Benke, Mosonyi, Tomori

Ügyvédi Iroda

TARTALOMJEGYZÉK

1. MI AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM?	1
2. AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM LEGFONTOSABB JOGI KÉRDÉSEI	3
2.1. AZ ADEKVÁT SZABÁLYOZÁS SZÜKSÉGESSÉGE	3
2.2. AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEMRE VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK.....	4
2.3. LEHETSÉGES-E SZERZŐDÉST LÉTREHOZNI ELEKTRONIKUS ÚTON?.....	6
2.4. AZ ELEKTRONIKUS SZERZŐDÉSEK LÉTREJÖTTE	7
2.4.1. Szerződés távollévők között	7
2.4.2. A szerződéskötés folyamata.....	7
2.4.3. A szerződés létrejöttének időpontja.....	9
2.4.4. A szerződési nyilatkozat formája.....	10
2.4.5. Az elektronikus okirat mint perbeli bizonyíték	12
2.4.6. Az elektronikus aláírás.....	12
2.5. ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK	15
2.6. AZ ELEKTRONIKUS INFORMATIKAI SZOLGÁLTATÓK	16
2.7. ADATVÉDELEM	18
2.8. A FÓRUM ÉS AZ IRÁNYADÓ JOG	20
3. ELEKTRONIKUS PÉNZÜGYI ÉS BEFEKTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK.....	23
3.1. AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM ÉS A PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK	23
3.2. AZ ELEKTRONIKUS PÉNZ	25
3.3. TÁVOLBAN LÉVŐK RÉSZÉRE NYÚJTOTT SZOLGÁLTATÁS	27
3.4. MENNYIRE ADEKVÁTAK A HATÁLYOS JOGSZABÁLYOK AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDÉS KÖRÜLMÉNYEIVEL?.....	28
3.5. KAPCSOLÓDÓ ELEKTRONIKUS SZOLGÁLTATÁSOK.....	29
3.6. ÉRTÉKPAPÍROK ON-LINE AJÁNLATA	30

ELŐSZÓ

Az elektronikus kereskedelem már ma sem elhanyagolható jelenség, a jövőben pedig várhatóan lényeges részét fogja alkotni a gazdasági életnek, amint a távközlés terén végbemenő forradalom a gazdaságon kívüli kulturális, tudományos és közigazgatási szféra működését is alapvetően átalakítja. Ehhez a modern távközlési eszközhöz való széleskörű hozzáférés valamint az ezen eszközök iránti bizalom megerősödése szükséges. A potenciális felhasználók bizalmának megnyeréséhez az szükséges, hogy az új eszközök versenyképesek legyenek a hagyományos módozatokkal. Ennek egyrészt technikai feltételei vannak: az elektronikus eszközök alkalmazása legyen egyszerű, olcsó és biztonságos, másrészt pedig az elektronikus szolgáltatások igénybevevőit a jog ugyanolyan védelemben részesítse, mint a hagyományos csatornákat választókat.

Karácsonyi füzetünk ez évben azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy jogunk milyen válaszokat ad az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatban felvetődő egyes kérdésekre, mennyire adekvátak jogszabályaink az új kommunikációs formákkal, és milyen irányú fejlemények várhatók ezen a területen. Az újdonság megértése iránti vágy valamint az vezetett bennünket erre a területre, hogy a bankjogot és az értékpapírijogot várhatóan az átlagosnál is nagyobb mértékben fogják érinteni az e téren bekövetkező fejlemények. Hangsúlyozzuk, hogy az elektronikus kereskedelem joga most van kialakulóban, számos kérdés vitatott, ezek megítélése illetve szabályozása változhat. Az itt következő fejtegetések csupán általános tájékoztatásul szolgálnak az elektronikus kereskedelemhez kapcsolódó jogi kérdésekről, konkrét esetben nem helyettesíthetik a felmerülő kérdések specifikus megválaszolását.

A témához kapcsolódóan szeretnénk ezúton is felhívni kedves ügyfeleink és barátaink figyelmét arra, hogy megnyitottuk irodánk honlapját, címünk: www.gbmt.hu.

Budapest, 2000. december

Gárdos, Benke, Mosonyi, Tomori
Ügyvédi Iroda

1. MI AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM?

A hétköznapi szóhasználatban az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatban legalább két, eltérő jelentéssel rendelkező kifejezés fordul elő. Az *“e-business”* átfogó fogalom, amelyen általában az informatikai eszközök és rendszerek vállalkozások által való alkalmazását értik, függetlenül attól, hogy erre az alkalmazásra belső folyamatokban (termelés-szervezési, nyilvántartási, kommunikációs stb.) vagy külső jogviszonyokban (üzletfelekkel, hatóságokkal, esetleg részvényesekkel folytatott kommunikáció) kerül sor. Az *“e-commerce”* a szolgáltatásait kínáló vállalkozó és az e szolgáltatásokat igénybe vevő másik vállalkozó vagy fogyasztó közötti — részben vagy egészben elektronikus úton megvalósuló — üzleti, kereskedelmi kapcsolatokat jelöli. E szűkebb fogalom tartalmának lényeges eleme, hogy az elektronikus információáramlás mindig meghatározott személyek között jön létre és interaktív jellegű. Általában már akkor elektronikus kereskedelemről beszélünk, ha a szerződéskötés elektronikus úton történik. Az igazi azonban az, amikor a szerződés teljesítése is, sőt, a felek közötti minden kommunikáció elektronikus úton valósul meg.

Az Európai Unió hivatalos dokumentumai ritkán használják az elektronikus kereskedelem fogalmát, ehelyett, a fent körülírt értelemben az információs társadalmi szolgáltatás (information society service) fogalom az elterjedt, annak érdekében, hogy - a jövőbeli előre nem látható fejleményekre is nyitottan - a lehető legtágabban, egyetlen konkrét technológiához sem kötődve határozzák meg az informatikai forradalom elterjedését segítő követelményeket. Információs társadalmi szolgáltatás az olyan szolgáltatás, amely megfelel a következő feltételeknek:

- (1) ellenérték fejében nyújtják (akkor is, ha az ellenértéket nem a szolgáltatás igénybevevői fizetik),
- (2) távollévők részére nyújtják (nem minősül információs társadalmi szolgáltatásnak az olyan szolgáltatás, amelyet a szolgáltató telephelyén, fiókirodájában stb. nyújtanak, akkor sem, ha részben vagy egészben elektronikus úton történik),

- (3) elektronikus úton szolgáltatják (azaz az információ elküldése, továbbítása és fogadása elektronikus eszközökkel történik),
- (4) a szolgáltatás igénybevevőjének egyedi kívánságára nyújtják (a rádiós műsorszórás pl., bár a szolgáltatást távollévők részére, elektronikus úton nyújtják, azért nem minősül információs társadalmi szolgáltatásnak, mert nem ún. "point-to-point", hanem "point-to-multipoint" szolgáltatás).

Az elektronikus kereskedelem leggyakoribb és legegyszerűbb esete az, amikor csupán a szerződéskötés történik elektronikus úton, a szolgáltatást azonban hagyományos módon teljesítik, hiszen a termékek és szolgáltatások jelentős része, természetükből fakadóan, csupán off-line módon teljesíthető. Ennek közismert példái az elektronikus katalógus áruházak (akár egy elektronikus bevásárlóközponton belül, akár önállóan), ahol a vevő az elektronikus úton hozzáférhető katalógus alapján rendel, az eladó pedig csomagküldő kereskedelmi szolgáltatásként házhoz szállítja a megvásárolt árucikkeket. Számos olyan szolgáltatás is van azonban, amelynek nyújtása digitális formában lehetséges. Ilyenek mindenek előtt a speciális Internetes szolgáltatások, mint pl. a honlapok készítése vagy bérbeadása, elérési (domain) név adása, regisztrálása. Ezen felül ebbe a körbe tartozik egyebek mellett a pénzügyi és a befektetési szolgáltatások jelentős része is, hiszen a bankszámlavezetés, a fizetési forgalom lebonyolítása, az értékpapírok adásvétele és kibocsátása nagyrészt jelenleg is elektronikus úton történik (erről részletesebben ld. a 3. pontot).

Az elektronikus kereskedelmen belül üzletviteli, technológiai és jogi szempontból egyaránt lényeges megkülönböztetni a nagykereskedelem körébe tartozó (ún. "business to business" azaz „b2b”) kapcsolatokat a kiskereskedelmi, fogyasztói (ún. "business to consumer" azaz „b2c”) szolgáltatásoktól. Az előbbi gyakran speciális, zárt hálózatokon, egyedi kommunikációs szabályok alkalmazásával, előzetesen egymással tartós kapcsolatban álló felek kölcsönös részvételével kidolgozott szerződéses keretek között valósul meg, és nem ritkán az elektronikus kapcsolat messze túlmegegy a szerződéskötésen: a megrendelések, a specifikáció, a számlázás stb. is ily módon történik, ami a korábbinál szorosabb kapcsolatot, rugalmasabb együttműködést tesz lehetővé és szükségessé a kereskedelmi partnerek között. Ezzel szemben, a fogyasztói szolgáltatások jellemzően nyilvános hálózaton, döntően az

Interneten, egyoldalú szerződéses feltételek lapján, nagyrészt egymás számára ismeretlen felek közötti alkalmi ügyletek.

Az Európai Unió közel egy évtizede tudatos erőfeszítéseket tesz az információs társadalom, más néven az on-line Európa megteremtése érdekében. Ennek egyik legutóbbi átfogó terméke az Európai Bizottság által ez év tavaszán elfogadott "e-Európa Akcióterv" elnevezésű dokumentum. A cél kettős: az Egyesült Államokkal és a világ egyéb fejlett gazdasági térségeivel való versenyképesség megőrzése, és ezáltal az Unió polgárai életminőségének folyamatos javítása. Ez a célkitűzés magában foglalja az elektronikus információszolgáltatás és interaktív kommunikáció minél szélesebb körű alkalmazását a társadalom minden területén: a közigazgatásban, a tudományban, az oktatásban, az üzleti életben, valamint a szórakozásban (ennek megfelelően terjedt el pl. az „on-line kormányzat” kifejezés).

2. AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM LEGFONTOSABB JOGI KÉRDÉSEI

2.1. Az adekvát szabályozás szükségessége

Az elektronikus kereskedelemben egymással egyenrangú felek vesznek részt, és közöttük vagyoni jogviszonyokat szabályozó szerződések jönnek létre, ezért az elektronikus kereskedelem jogviszonyaira a polgári jog (magánjog) szabályai az irányadók. A magánjog a felek autonómiáján és ennek megfelelően a szerződési szabadság elvén alapul. Ebből következően a polgári jog szerződéses szabályai az általánosítás magas szintjén vannak megfogalmazva, különféle estekre megfelelően alkalmazhatók. Így az elektronikus kereskedelem körében kötött szerződésekre is érvényesek a szerződési jog alapelvei. Az elektronikus kereskedelemnek azonban vannak olyan technológiai sajátosságai, amelyek azt eredményezik, hogy a hatályos jogszabályok alapján nem minden esetben lehetséges egyértelműen megválaszolni olyan kérdéseket, mint, hogy létrejött-e a szerződés, és ha igen, akkor mi által, mely időpontban és kik között, milyen jog irányadó, mely bíróság illetékes a felek közti jogviták eldöntésére stb. Az elektronikus kereskedelem legfontosabb sajátosságai:

- az információ digitális formában való rögzítése (a hagyományos szóbeli vagy írásbeli közlésekkel szemben) és
- az a számítógépes hálózat (elsősorban az Internet), amelyen az információ eljuttatható a címzetthez illetve fellelhető a felhasználók által.

Az elektronikus kereskedelem elterjedésének egyik kulcsa a bizalom arra vonatkozóan, hogy a rendszer működése az ésszerű követelményeknek megfelelő mértékben biztonságos és alkalmas a személyes és üzleti információk bizalmas kezelésére. Ennek megoldása alapvetően technikai, technológiai feladat, emellett azonban a jogalkotásnak is megvan a szerepe: a meglévő jogintézményeket alkalmassá kell tenni az elektronikus kereskedelem befogadására. A polgári jog szerződési szabályaitól kezdve a szerzői jog és a titokvédelem jogán át az elektronikus kereskedelem által érintett egyes szolgáltatásokig (pl. a pénzügyi és a befektetési szolgáltatások) terjed az a kör, amelybe tartozó jogszabályokat felül kell vizsgálni annak érdekében, hogy ne akadályozzák szükségtelenül az elektronikus kereskedelem elterjedését.

Az elektronikus szerződésekre vonatkozó speciális jogi szabályozás célja a jogbiztonság erősítése ezen a területen, és ezzel az elektronikus kommunikációs eszközök alkalmazásának az ösztönzése. Ez a szabályozás olyan továbbfejlesztését kívánja, amelynek eredményeként a jog az új környezettel adekvát lesz, anélkül azonban, hogy valamely adott technológiához kötődne.

2.2. Az elektronikus kereskedelemre vonatkozó jogszabályok

Az Európai Unióban számos jogszabály foglalkozik az elektronikus kereskedelem speciális kérdéseivel: Így pl. 1997-től hatályos az elektronikus fizetési eszközök kibocsátásáról és használatáról szóló irányelv,¹ 1999-ben fogadták el az elektronikus aláírásról szóló irányelvet², és idén léptek hatályba az elektronikus kereskedelemről³

¹ Directive 97/489/EC

² Directive 99/93/EC

³ Directive 2000/31/EC on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market

és az elektronikus pénzügyintézetekről szóló irányelvek⁴. Fontos hangsúlyozni, és a hazai szabályozás során is figyelembe venni, hogy ezek az irányelvek, így pl. az elektronikus kereskedelmi irányelv nem szabályozzák átfogóan az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatban felmerülő jogi kérdéseket, hanem abból indulnak ki, hogy általában az elektronikus kereskedelemre is irányadóak a kereskedelemre illetve a szolgáltatásokra vonatkozó általános szabályok, így pl. az EU irányelvei a fogyasztóvédelemről (a tisztességtelen szerződési feltételekről, a távolsági szerződéskötésről, a fogyasztói hitelekéről, a hirdetésekéről stb.). Másik jellemzője a szabályozásnak, hogy az ebben a szakaszban tudatosan nyitott, nem célja az elektronikus kereskedelem kérdéskörének végleges rendezése. A Bizottságnak figyelemmel kell kísérnie az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos fejleményeket, három éven belül jelentést kell erről készítenie, és szükség esetén a szabályozást ki kell egészíteni illetve módosítani kell.

Az elektronikus kereskedelem nemzetközi jellegéből adódóan az Unió szabályozás figyelembe veszi a nemzetközi szabályokat, így különösen a WTO (World Trade Organisation), az OECD (Organisation for Economic and Commercial Development) és az UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law - az ENSZ nemzetközi kereskedelmi jogi szervezete) által kidolgozott alapelveket és követelményeket.

Hatályos magyar jogszabály — néhány speciális területtől eltekintve — még nem létezik az elektronikus kereskedelemre. Magyarország jogharmonizációs kötelezettségét az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Társulási Megállapodás határozza meg, amelyben Magyarország vállalta, hogy az Unió csatlakozásig jogszabályait a közösségi joggal összhangba hozza. A harmonizáció ütemét meghatározó kormányhatározat szerint az elektronikus kereskedelemre vonatkozó – az Unió szabályokkal összhangban lévő – szabályokat 2000. december 31-ig kellene az Országgyűlésnek megalkotnia. Az elektronikus aláírás és irat szabályozásáról még a KHVM-ben elkészült a törvényjavaslat, amely jelenleg egyeztetés alatt áll. Az elektronikus kereskedelemről átfogóbb szabályozás készülésétől nincsenek hírek.

⁴ Directive 2000/41/EC on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions

2.3. Lehetséges-e szerződést létrehozni elektronikus úton?

Az elektronikus szerzésekkel kapcsolatban felvetődő első kérdés az, hogy egyáltalán lehetséges-e ilyen módon szerződést kötni, azaz az elektronikus üzenetváltás alkalmas-e a szerződés létrejöttéhez szükséges akaratnyilatkozat megtételére. E kérdés megválaszolásához abból kell kiindulni, hogy a szerződés nem más, mint kötelezettségvállalásra irányuló megegyezés, amely két elemből áll: a felek akaratának egyezősége és ennek kölcsönös kinyilvánítása. Ez utóbbi azért jelentős, mert az akarat, annak kinyilvánítása nélkül a kívül világ számára nem létezik, és, mert a kívül világ általában a kinyilvánított akaratot tekinti a nyilatkozó tényleges akaratának. Ezért fontos kérdés, hogy az akaratnyilvánítás mely formái eredményeznek szerződést. Erre a jog válasza, hogy a felek általában bármilyen alakban — szóban, írásban vagy ún. ráutaló magatartással — köthetnek szerződést (formaszabadság), a lényeg csupán az, hogy egyértelmű legyen a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezése.⁵ Az általános elvek alapján tehát tulajdonképpen nincs akadálya az elektronikus üzenetváltás útján való szerződéskötésnek sem, mégis van ezzel kapcsolatban bizonyos bizonytalanság, amely abból a tényből fakad, hogy idáig nem volt szokásos és még ma sem tekinthető általánosan elterjedtnek a szerződéskötésnek ez a módja, ezért kétséges, hogy amikor az ember a számítógéppel játszik, böngészik, ketyerészik stb., jelen van-e tényleges szerződéskötési szándék, egyértelműen tudatában van-e annak, hogy szerződéskötés történik. Feltehető, hogy a természetes jogfejlődés — az elektronikus kereskedelem gyakorlatának terjedésével, bírósági döntések révén — jogszabály nélkül is megoldaná e kérdést, az EU azonban fontosnak tartotta a bizonytalanság mihamarabbi egyértelmű megszüntetését, ezért általános szabályként előírja a tagállamok részére, hogy el kell ismerniük az elektronikus úton kötött szerződéseket. Ez azt jelenti, hogy egy szerződés létét nem lehet pusztán azon az alapon tagadni vagy kétségbe vonni, hogy az elektronikus úton jött létre, tilos az ilyen szerződések bármilyen hátrányos megkülönböztetése akár a megkötésük elé állított nehezebb feltételek, akár az érvényességükhöz vagy bizonyító erejükhöz fűzött diszkrimináció által. Pozitív irányban ezt azzal egészíti ki, hogy a tagállamoknak oly módon kell az elektronikus szerződés létrejöttének lépéseit szabályozni, hogy az biztosítsa azt, hogy a szerződés valóban a felek tényleges

beleegyezését tükrözi. Nem vonatkoznak azonban ezek a szabályok, azaz nem érvényesül az elektronikus szerződések egyenjogúsításának kötelezettsége azokra a szerződésekre,

- a) amelyeknek tárgya ingatlan tulajdonjogának átruházása,
- b) amelyek közjegyzői ellenjegyzést igényelnek,
- c) amelyeket fogyasztókkal kötnek biztosíték (pl. zálogjog, kezesség) nyújtására,
- d) amelyek a családi jog vagy az öröklési jog alá tartoznak.

2.4. Az elektronikus szerződések létrejötte

2.4.1. Szerződés távollévők között

Elektronikus szerződést a fogalmából adódóan, szükségszerűen, távollévők kötik technikai eszközök igénybevételével. Nem teljesen egyértelmű azonban, hogy jogi szempontból kik tekintendők jelen- illetve távollévőknek. Eredetileg, a szó köznapi jelentésének megfelelően, jelenlévőnek a fizikailag azonos helyen lévő személyeket értették. A távközlés fejlődésével a jelenlévőkre irányadó szabályokat kiterjesztették a telefonon kommunikáló személyekre is.⁶ Ennek indoka az, hogy ugyanúgy, mintha azonos helyen lennének, a nyilatkozatról a másik fél annak megtételekor azonnal tudomást szerez, és azonnal válaszolni is tud rá. Ebből a szempontból tehát jelenlévőknek tekintendők, akik között egyidejű interaktív kommunikáció zajlik, illetve az ilyen kommunikáció lehetősége fennáll. A fogyasztóvédelmi jogszabályok azonban megmaradtak a fogalom klasszikus értelménél, és a távközlő eszköz útján kötött szerződéseket távollévők között kötött szerződésnek tekintik.⁷

2.4.2. A szerződéskötés folyamata

Az előzőekben említettük a szerződési nyilatkozatok fontosságát. Hagyományosan két fő szerződési nyilatkozatot különböztetünk meg: az *ajánlatot* és az *elfogadást* (van ezen felül *ajánlattételre való felhívás* is, ha pedig az ajánlatra adott válasz nem elutasító, de nem is teljes mértékben elfogadó, akkor *ellenajánlatról* beszélünk, amelynek jogi minősítése az eredeti ajánlat elutasítása és új ajánlat tétele). Nem mindig

⁵ Ptk. 205. §

⁶ Ld. pl. a Ptk. 211.§-ának (2) bekezdését

egyértelmű azonban, hogy melyik nyilatkozat az ajánlat és melyik az elfogadás. Egy árucikk reklámozását, vagy az üzlet kirakatába való helyezését pl. a jogi gyakorlatban nem eladási ajánlatnak, hanem ismeretlen potenciális vevőkhöz intézett, vételi ajánlat tételére szóló felhívásnak tekintjük. Az elektronikus kereskedelemben kérdés, hogy minek tekintendő egy elektronikus katalógus közzététele. Ezt a kérdést mindig csak a konkrét eset ismeretében lehet egyértelműen megválaszolni, mert sok múlik azon, hogy a szolgáltató miképpen szabályozta a szerződéskötés feltételeit. Általánosságban azonban, az előzőek alapján azt mondhatjuk, hogy az Internetes áruházak portáljai ajánlattételre való felhívásnak minősülnek. Elektronikus szerződéskötés során tehát a “klikkelő” fél vételi ajánlatot tesz, a szerződés pedig a szolgáltató elfogadó nyilatkozatával jön létre. Anélkül, hogy az elméleti vitában állást foglalna, a vonatkozó uniós irányelv gyakorlati szempontból azzal oldja meg e kérdést, hogy a szerződés létrejötté feltételeként előírja, hogy a szolgáltatást nyújtó félnek késlekedés nélkül elektronikus úton vissza kell igazolnia az ajánlat elfogadását. Tehát, ha egy szerződéskötésre való felhívást tartalmazó Internetes oldalra valaki ráklikkel, ezzel még nem jön létre a szerződés, ehhez szükséges, hogy a szolgáltató az elfogadó nyilatkozatot visszaküldje.

Az elektronikus kereskedelmi irányelv fogyasztói ügyletek esetén a rendelés visszaigazolásán felül megköveteli azt is, hogy a szolgáltató a fogyasztó részére biztosítson lehetőséget arra, hogy a rendelését kijavítsa, módosítsa vagy akár vissza is vonja. Figyelembe kell venni azt is, hogy a távolsági kereskedelmi irányelv szerint a fogyasztónak hét munkanapon belül joga van indoklás nélkül elállni a szerződéstől. Abban az esetben pedig, ha a szolgáltató elmulasztotta erről a fogyasztót tájékoztatni, ez az időszak három hónapra meghosszabbodik. A szolgáltató köteles minden befizetett összeg visszafizetésére, csak a konkrét költségeit (szállítás, csomagolás) vonhatja le ezekből. A szerződéskötés technikája és eljárásrendje a gyakorlatban sokféle. A szolgáltatásnyújtó alapvető érdeke és felelősége, hogy olyan szerződéskötési technikát alakítson ki, amely — a szolgáltatás természetéhez igazodóan — a felek számára megfelelő jogi biztonságot eredményez. Az eladónak világosan tájékoztatnia kell a potenciális vásárlókat a szerződéskötéshez szükséges lépésekről, és arról, hogy mikor jön létre a szerződés.

⁷ Ld. a távollevők közötti szerződésekről szóló 17/1999. (II. 5.) Korm. rendeletet

2.4.3. A szerződés létrejöttének időpontja

A szerződés létrejötte szempontjából mind az ajánlat, mind pedig az elfogadás időpontjának jelentősége lehet. A fent írt, tágabb értelemben vett jelenlevők között elhangzott vagy egyéb formában tett szerződési ajánlat (vagy bármely egyéb nyilatkozat) azonnal hatályos, és — a felek eltérő megállapodásának esetét kivéve — az ajánlathoz való kötöttség sem tart tovább, mint amennyi időre a válaszadáshoz szükség van, de legfeljebb az “együttlét” végéig. Távollévők között ezzel szemben a nyilatkozat hatályosulásának időpontja már kérdéses, és erre a kérdésre az egyes jogokban különböző válaszok vannak. A magyar jogban szóbeli nyilatkozat a másik fél tudomásszerzésével, írásbeli nyilatkozat pedig a másik félhez való megérkezésével válik hatályossá.⁸ Az ajánlati kötöttség ezekben az esetekben addig tart, ameddig a válasznak “rendes körülmények között” meg kellett érkeznie.⁹

A szerződések létrejöttének az időpontja több szempontból is lényeges. A Polgári törvénykönyv ezért részletesen szabályozza a szerződés létrejöttének az időpontját és helyét, eltérő szabályokat alkalmazva a jelenlevők és a távollévők között kötött szerződések esetében. Jelenlevők között ez az az időpont, amikor a szóbeli vagy írásbeli ajánlatot a másik fél helyben elfogadja, távollévők között pedig amikor az elfogadó nyilatkozat az ajánlattevőhöz megérkezik.¹⁰ Elektronikus úton kötött szerződés esetén a távollévők között kötött szerződésre vonatkozó szabályt kell alkalmazni, kérdéses azonban, hogy mikor érkezik meg az elfogadó nyilatkozat az ajánlattevőhöz.

A nyilatkozatok kézhezvételének időpontjára négy megközelítés létezik:

- a) A *megfogalmazási elmélet* szerint a szerződés akkor jön létre, amikor az ajánlat címzettje beleegyező nyilatkozatát megfogalmazta.
- b) Az *elküldési elmélet* alapján a szerződés akkor tekinthető megkötöttnek, amikor az ajánlat címzettje beleegyező nyilatkozatát elküldte.

⁸ Ptk. 214. §-ának (1) bekezdése

⁹ Ptk. 311. §-ának (2) bekezdése

¹⁰ Ptk. 213. § (1).

- c) A *megérkezési elmélet* szerint az az időpont az irányadó, amikor az elfogadó nyilatkozat az ajánlattevőhöz megérkezik, függetlenül attól, hogy azt a címzett ténylegesen olvasta-e vagy sem.
- d) A *tudomásszerzési elmélet* szerint a szerződés létrejöttéhez a nyilatkozat megérkezésén felül az is szükséges, hogy az ajánlattevő az elfogadó nyilatkozatról ténylegesen tudomást szerezzen, azt megismerje.

Az uniós irányelv a megérkezési elmélethez áll közel, úgy rendelkezik, hogy egy elektronikus úton tett nyilatkozat akkor tekintendő megérkezettnek, ha a címzett ahhoz hozzáférhet.

2.4.4. A szerződési nyilatkozat formája

A már említett szerződési szabadság egyik következményeként, a szerződések létrejöttéhez alaki feltételeket csak kivételesen, jogszabály vagy a felek megállapodása alapján kell teljesíteni.¹¹ Az alaki feltételek közül gyakorlati szempontból a legfontosabb az írásbeliség, de emellett vannak esetek, amelyekben a szerződés létrejöttéhez közjegyzői okiratba foglalás vagy ügyvédi ellenjegyzés is szükséges. Az előzőekben már láttuk, hogy a szerződéses nyilatkozatokra bizonyos tekintetben eltérő szabályok irányadóak aszerint, hogy azt milyen formában teszik. Kérdés ezért, hogy a különböző elektronikus nyilatkozatok ebből a szempontból miként minősülnek.

A *szóbeli szerződéskötésnek* a jelenlévő felek között élszóban, távollévő felek között pedig telefonon, illetve valamilyen hanghordozón (hanglemez, kazetta stb.) tett jognyilatkozatok tekinthetők. Az elektronikus szerződések jelenlegi gyakorlatában a szóbeli kommunikáció még nemigen fordul elő.

Ráutaló magatartással tett nyilatkozatról akkor beszélünk, ha valamely magatartásból az általános élettapasztalat szerint a másik félnek egyértelműen fel kellett ismernie a szerződési akaratot. A ráutaló magatartással létrejövő szerződések tipikus eseteiben a szerződéskötést azonnali teljesítés követi (pl. egy üdítőital automatából történő vásárlás vagy tömegközlekedési eszköz igénybevétele). Lehetséges válasz az

elektronikus szerződés formájára irányuló kérdésre, hogy a klikkelés ráutaló magatartás. Mivel azonban elektronikus szerződés esetében a szerződéskötés és a teljesítés időben elválik egymástól, probléma, hogy vita esetén miként lehet bizonyítani a ráutaló magatartást, azaz a szerződés létrejöttét.

Írásban létrejött szerződésnek az tekinthető, ha az egyik fél írásban tett szerződési ajánlatát a másik fél írásban elfogadta. Írásbeli szerződés csak jogszabályban meghatározott esetekben, pl. ingatlan tulajdonjogának átruházására irányuló szerződés, jelzálogszerződés, egyes pénzügyi és befektetési szolgáltatásokra irányuló szerződés esetében kötelező. A gazdasági életben és ezen kívül is, ha a szerződéskötés és a teljesítés időpontja elválik, szokásos a szerződések írásba foglalása, mert ez csökkenti a félreértések kockázatát és egyszerűbbé teszi a jognyilatkozatok megtételének és tartalmának a bizonyítását. Semmilyen jogszabály nem határozza azonban meg, hogy pontosan milyen nyilatkozatok számítanak írásbelinek. A gyakorlatban az írásbeliséget az okirati formához és a felek aláírásához kötik¹², azonban érdemben ezek a feltételek sem visznek közelebb a fogalom egyértelmű meghatározásához. Ezért jelentős a kockázata annak, hogy a bíróság az elektronikus nyilatkozatokat nem fogadná el írásbelinek.

A kérdés valójában az, hogy a távközlési forradalom időszakában egyáltalán indokolt-e az írásbeliség kiemelt formaként való fenntartása. A probléma megoldása logikailag két úton lehetséges: Olyan jogszabáymódosítással, amelynek eredményeként — bizonyos feltételek megléte esetén — az elektronikus úton tett jognyilatkozat is megfelel azoknak a törvényes követelményeknek, amelyek bizonyos szerződések létrejöttéhez (illetve egyéb jognyilatkozat érvényességéhez) írásbeli formát követelnek. Az igazán adekvát szabályozás pedig, ennél is továbbmenve, nem az írásbeli formába sorolná be az elektronikus okiratot, hanem az általános tartalmi követelmények meghatározásával megteremtené azt a tágabb kategóriát, amelybe mind az írásbeli, mind pedig az elektronikus okirat vagy egyéb közlés beletartozna. Mindenesetre, ahhoz, hogy az elektronikus szerződések betölthessék az üzleti életben szerepüket, szükség van az elektronikus okiratok sui generis szabályozására.

¹¹ Ptk. 216. §-ának (1) bekezdése

¹² Legfelsőbb Bíróság PED XXV. sz. elvi döntése

2.4.5. Az elektronikus okirat mint perbeli bizonyíték

A Polgári perrendtartás szerint a magánokiratoknak — aszerint, hogy megfelelnek-e bizonyos formai követelményeknek — két fajtája van. Az ún. teljes bizonyító erejű magánokirat az ellenkező bizonyításig teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetőleg elfogadta, vagy magára kötelezőnek ismerte el, feltéve, hogy meghatározott formai feltételek fennállnak. Az egyszerű magánokiratok ennél gyengébb bizonyító erővel rendelkeznek, azokat a bíróság a szabad mérlegelés elvének megfelelően ítél meg.

A hétköznapi értelemben használt iratok olyan írást tartalmaznak, amely

- papíron tárolódik,
- a papírra kézzel, esetleg gépi úton kerül fel,
- csak papíron továbbítható, és
- a hitelesség az eredeti példányhoz kapcsolódik.

Az elektronikus iratok ezzel szemben olyan adathalmazok, amelyeket elektronikus formában rögzítenek, tárolnak és továbbítanak. Kérdés, hogy az elektronikus okirat milyen bizonyító erővel rendelkezik jogvita esetén. Jelenleg az aláírás hiányában az elektronikus szerződés valószínűleg egyáltalán nem minősül okiratnak, és egészen biztosan nem teljes bizonyító erejű okirat.

2.4.6. Az elektronikus aláírás

Annak érdekében, hogy az elektronikus iratokat is teljes bizonyító erejű magánokiratnak ismerhessék el, szükséges:

- az aláíró egyértelmű azonosíthatósága,
- az aláírás tényének letagadhatatlansága,
- az irat tartalmának változatlansága,
- az elküldés tényének igazolhatósága.

Az elektronikus aláírás és irat szabályozásáról szóló törvényjavaslat célja, hogy az egymástól távol lévő felek közötti üzenetváltások megbízhatóak, az elektronikus úton tett szerződéses nyilatkozatok jogilag érvényesíthetőek legyenek. A Kormány

szeptemberben fogadta el az elektronikus aláírásról szóló törvényről szóló határozatot¹³, amely szerint a készülő törvény alapelvei a következők:

- a szabályozásnak technológia-semlegesnek kell lennie,
- az elektronikus aláírás joghatályát teljes körűen el kell ismerni (diszkrimináció tilalma),
- az elektronikus aláírás alkalmazását csak törvény zárhatja ki olyan jogügyletekben, melyekben az elektronikus aláírás használata a felek érdekét, illetve a jobbiztonságot sértené,
- hitelesítés-szolgáltatást a jogszabályi feltételeknek megfelelő gazdálkodó szervezet nyújthat,
- a minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus irathoz teljes bizonyító erejű magánokirati, illetve közokirati minőséget kell rendelni.

„Az elektronikus aláírás az alapja annak, hogy az internetezőknek virtuális identitása legyen.”¹⁴ Az „elektronikus aláírás” átfogó fogalom, amely különböző eszközöket és megoldási módokat foglal magában, ezek közül a jelenlegi ismereteink szerint a legbiztonságosabb a digitális aláírás. A törvénytervezet szerint a digitális aláírás az elektronikus okirat védelmét szolgáló, titkos aláírási kulccsal készített digitális jelsorozat, amely a hozzá tartozó időbélyegzővel és hitelesítési tanúsítvánnyal azonosítja az aláírási kulcs tulajdonosát és biztosítja a letagadhatatlanságot, a keltezésigazolást, a sértetlenséget és a hitelességet.

Az eljárás működésének feltétele egy független harmadik személy, a *hitelesítés-szolgáltató*, akivel a küldő fél szerződést köt, és aki kiadja a kulcspárt egy tanúsítvánnyal együtt, amely tartalmazza az aláíró adatait és a kulcs felhasználásának esetleges időbeli vagy terjedelmi korlátját. Ez a szolgáltató az érdekeltek részére felvilágosítást, igazolást tud adni a kulcs érvényességéről és felhasználásának jogosságáról. A törvénytervezet szerint a tanúsítási szolgáltatás nyújtása szabad, annak — bizonyos biztonságtechnikai feltételeken túl — előzetes engedélyhez kötése tilos.

¹³ 1075/2000. (IX. 13.) Korm. határozat

¹⁴ Simó György nyilatkozata a De jure 2000. novemberi számában

A digitális aláírás egy számítástechnikai eljárás, amely a következő lépésekből áll:

- (1) A küldő az elküldendő dokumentumból egy digitális lenyomatot készít. A lenyomat egy olyan karaktersorozat, amelyet a számítógép automatikusan készít el egy nyilvános, mindenki számára hozzáférhető függvény felhasználásával. Így szinte lehetetlen, hogy két olyan dokumentum létezzen, amely azonos lenyomattal rendelkezik, az pedig biztosan kizárható, hogy az eredeti dokumentumot módosítsák anélkül, hogy az a lenyomatot megváltoztatná.
- (2) A küldő a létrejött lenyomatot aláírja a saját titkos kulcsával, majd az aláírt lenyomatot az elküldendő dokumentumhoz csatolja.
- (3) Az aláírással ellátott dokumentum címzettje (és bárki más, aki esetleg hozzáfér a dokumentumhoz) az abban foglaltakat minden további nélkül el tudja olvasni. Ha ezen felül arról is meg kíván bizonyosodni, hogy
 - (i) a dokumentum tényleg attól származik, aki küldőként fel van tüntetve, és
 - (ii) a dokumentumot nem változtatták meg az aláírását követően, akkora küldő nyilvános kulcsával dekódolja az aláírt lenyomatot, a megkapott dokumentumról pedig a publikus függvény segítségével maga is elkészíti a lenyomatot, majd a kettőt összeveti.
- (4) Az eljárás befejezéseként lehetőség van még arra is, hogy a címzett a hitelesítés-szolgáltatótól kérje az aláíró személy azonosítását, valamint a kulcs érvényességének megvizsgálását.

A két lenyomat egyezősége és az aláírás hitelessége igazolja, hogy a dokumentum a küldőtől származik, és azt nem módosították mielőtt a címzethez érkezett. A dokumentum elektronikus aláírással való ellátása tehát elsősorban az okirat hitelességének igazolására szolgál, önmagában nem alkalmas annak megakadályozására, hogy az irathoz illetéktelenek hozzáférjenek, ehhez a dokumentum titkosítása szükséges.

Az egyszerű és a teljes bizonyító erővel rendelkező magánokiratok megkülönböztetése az elektronikus aláírás területén is szükséges. Az egyszerű magánokirat elektronikus megfelelője az ún. *minőségi elektronikus aláírással* ellátott elektronikus okirat. Ilyennek tekinthető minden olyan aláírás, amely egyedülállóan köthető az aláíróhoz, alkalmas annak azonosítására és az aláírást követő minden módosítás érzékelésére. Ennek a feltételnek jelenleg a digitális aláírások felelnek meg. A teljes bizonyító erejű magánokirattal azonos megítélés alá esne az ún. *minősített elektronikus aláírással* aláírt elektronikus okirat. A minősített okiratok az előzőeken felül többlet követelményeknek is megfelelnek. Elektronikus aláírással ellátott dokumentum tehát a tervezett szabályozás szerint is csak akkor válik teljes bizonyító erejű magánokirattá, ha azt minősített elektronikus aláírással látják el.

2.5. Általános szerződési feltételek

Az Interneten kötött szerződések, különösen a fogyasztói ügyletek esetében jelentős szerephez jutnak az általános szerződési feltételekre vonatkozó jogszabályok. A szolgáltatást nyújtó vállalat egyoldalúan előre kialakítja a szerződéses feltételeket, az ügyfél választási lehetősége pedig csupán abban áll, hogy vagy elfogadja ezeket a feltételeket, vagy nem veszi igénybe a szolgáltatást. Fontos ezért annak szabályozása, hogy miként és mennyiben válnak az általános szerződési feltételek a szerződés részévé.

A magyar joggyakorlat szerint az általános szerződési feltétel csak akkor válik a szerződés részévé, ha alkalmazója lehetővé tette, hogy a másik fél annak tartalmát megismerje, és azt a másik fél kifejezetten vagy ráutaló magatartással elfogadta¹⁵. Az elektronikus szerződések esetén az Unió gyakorlat szerint ez azt jelenti, hogy csak azok a feltételek tekinthetők érvényesen kikötöttnek, amelyek a szerződéssel azonos oldalon, vagy olyan oldalon szerepelnek, amelyet a szolgáltatást igénybe vevő a szerződés megkötés előtt mindenképp elolvas. Ennek megfelelő megoldás pl. az, ha legkésőbb a szerződés végső elfogadása előtt az ügyfél képernyőjén megjelennek az általános szerződési feltételek, és az ügyfél nem tudja befejezni a tranzakciót anélkül, hogy kifejezetten ne nyilatkozzék azok elfogadásáról. Az azonban vitatott, hogy az

olyan megoldás megfelelő-e, amely csak egy linket tartalmaz az általános szerződési feltételeket tartalmazó oldalra.

Mindezen felül az elektronikus kereskedelem terén fokozottan érvényesülnek az általános fogyasztóvédelmi szabályok. Ezek szerint a szolgáltatónak világos adatokat kell nyújtania a vállalkozás nevére, címére és egyéb azonosító adataira, a termékek és a szolgáltatások jellegére és árára, a szállítási költségekre, a szavatosságra, az általános szerződési feltételekre, a fizetésre és a teljesítésre vonatkozólag. Legkésőbb a teljesítéskor a szolgáltató köteles a fogyasztónak írott vagy más tárolható formátumban megerősítést adni a szerződésről, amelynek többek között tartalmaznia kell a szavatosság érvényesítésének a feltételeit. A fogyasztó jogosult a tisztességtelen általános szerződési feltételt megtámadni, amely érvénytelenségének megállapítását eredményezheti¹⁶. Anélkül, hogy ehelyütt elmélyednénk abban a kérdésben, hogy milyen esetekben tisztességtelen egy általános szerződési feltétel, témánkhoz igazodóan példaként csak azt említjük meg, hogy alig vitatható a tisztességtelensége annak a kikötésnek, amely az alkalmazott elektronikus technológia hibájából eredő minden kárt egyoldalúan a fogyasztóra hárít.

2.6. Az elektronikus informatikai szolgáltatók

Az elektronikus kereskedelem sajátos és nélkülözhetetlen részét képezik az elektronikus informatikai szolgáltatások, az ún. közvetlen elektronikus kereskedelem. Az általuk nyújtott szolgáltatások alapján az elektronikus informatikai szolgáltatókat három csoportba oszthatjuk:

- a) az Internet hozzáférést biztosító szolgáltató (Access Provider),
- b) a tárolókapacitást nyújtó Internet szolgáltató (Service Provider),
- c) a tartalom szolgáltató, aki összeállítja azokat az adatokat, amelyeket az Internet szolgáltató elhelyez a számítógépén (Content Provider).

A hozzáférést biztosító csak a kapcsolat létrejöttéért felel, annak tartalmáért azonban nem. Ugyanúgy nem lehet felelősségre vonni például a Matávnetet, ha olyan

¹⁵ Ld. a Legfelsőbb Bíróság GK 37. sz. állásfoglalását

¹⁶ Ptk. 209. §

személyeknek biztosít Internetes kapcsolatot, akik például szerzői jogot sértenek az világhálón, ahogy a Matávot sem lehet felelőssé tenni a telefonvonalain zajló beszélgetések tartalmáért.

Az Internet szolgáltató felelőssége szintén korlátozott. A bírói gyakorlat alakította ki, hogy, ha az Internet szolgáltató nem tudja és nem is kellene tudnia, hogy mit tárol a szerverén, nem felel azok tartalmáért. Ezt az elvet vette át az Európai Unió irányelve is, amely az Internet szolgáltatók felelősségét három magatartás esetén szabályozza:

- a) Nem felel az Internet szolgáltató az általa továbbított tartalomért egyszerű adatátvitel (mere conduit) esetén, ha:
 - nem ő kezdeményezi a továbbítást,
 - nem választja ki a fogadót, és
 - nem választja ki és nem módosítja a továbbított tartalmat.

- b) Nem felel az Internet szolgáltató azokért az információkért sem, amelyeket azzal a kizárólagos céllal tárol, hogy hatékonyabbá tegye az információ továbbítását (caching), feltéve, hogy:
 - az előírásoknak megfelelően jutott az információhoz,
 - nem módosítja az információt,
 - biztosítja a hozzáférés feltételeit,
 - a műszaki előírások szerint jár el, és
 - azonnal megakadályozza az információhoz történő hozzáférést, ha az információt a kiinduló forrásnál kivonták a hálózathoz, ha a hozzáférés ellen tiltakoznak, vagy a hatóság letiltotta a hozzáférést.

- c) Az Internet szolgáltató a tárhely egyszerű bérbéradása (hosting) esetén nem felel a felhasználó kérésére tárolt információért, ha:
 - nincs tudomása arról, hogy az általa tárolt információ törvényellenes,
 - tudomására jut ilyen információ, azonnal eltávolítja azt, vagy lehetetlenné teszi a hozzáférést.

Az irányelv kimondja a felügyelet előírásának általános tilalmát. Eszerint nem kötelezhető az Internet szolgáltató sem arra, hogy ellenőrizze az általa továbbított

vagy tárolt adatot, sem pedig arra, hogy kutasson olyan körülmények után, amelyek esetleges illegális tevékenységre utalnak.

Az Interneten közzétett információ (a tartalom) szolgáltatója felel annak jogszerűségéért. E felelősség gyakorlati korlátja azonban, hogy a tartalomszolgáltató gyakran nem azonosítható. A világháló az anonimitásra épül és a teljes szabadságon alapul. Célja, hogy bárki hozzáteheszen ahhoz és felhasználjon belőle. Ma bárki korlátozás nélkül, ingyen létrehozhat e-mail címeket és Internetes honlapokat. Ehhez sok esetben még arra sincs szükség, hogy személyazonosságát felfedje. Még ahol a személyi adatokra rákérdeznek, ott sincs meg a mód ezek valódiságának az ellenőrzésére. Hamis adatokkal így akárki igénybe vehet tárhelyeket.

A mi felelősségi rendszerünk általános szabálya szerint — az irányelvben szereplő szűk körű felelősséggel szemben — aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Annak érdekében, hogy mentesüljön a felelősség alól, bizonyítania kell, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható¹⁷. Az Internetes kereskedelemre vonatkozó jogszabályban szükséges ezért megállapítani az e területen érvényesülő speciális felelősségi szabályokat.

2.7. Adatvédelem

Az elektronikus kereskedelemmel szembeni bizalmatlanság egyik fő forrása, hogy a potenciális felhasználók aggódnak amiatt, hogy a nyitott vagy akár a nem kellően védett zárt hálózatok révén személyes adataik illetéktelenek kezébe kerülhetnek, illetve azokat jogszerűtlenül felhasználhatják. E tekintetben a jogi szabályozás elvileg megfelelő védelmet nyújt, és az adatvédelmet szolgáló technikai megoldások is egyre nagyobb biztonságot tesznek lehetővé, a gyakorlatban azonban a helyzet még nem kielégítő.

A szabályozás összetett. Uniós szinten, az Adatvédelmi irányelv¹⁸ és a Távközlési Adatvédelmi irányelv¹⁹ ír elő kogens szabályokat. Ezek mellett a szabályok mellett az

¹⁷ Ptk. 339.§.

¹⁸ 95/46/EC

¹⁹ 97/66/EC

eltérő nemzeti szabályokra is különösen figyelemmel kell lenni, az európai országokon belül ugyanis jelentős eltérések tapasztalhatók. Közös alapelvként annyi azonban megállapítható, hogy személyes adat csak pontosan meghatározott, kifejezett és jogszerű célra használható fel. Személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény elrendeli. Adatot felhasználni csak arra a célra lehet, amelyhez az érintett hozzájárult, vagy amelyre a jogszabály általi felhatalmazás kiterjedt. Az adatok a lehető legrövidebb ideig tárolhatóak, a már nem szükséges adatokat meg kell semmisíteni.

Adatokat továbbítani csak felhatalmazás alapján lehetséges. Az Adatvédelmi Irányelv tiltja a személyes adatok továbbítását olyan országokba, ahol az adatvédelem szintje nem megfelelő. Fontos kiemelni, hogy az Egyesült Államok adatkezelése „per definitionem” nem tekinthető biztonságosnak, mivel ott nem létezik adatvédelmi hivatal. Ezért jelenleg tilos adatot továbbítani az Amerikai Egyesült Államokba. Ez a helyzet azonban tarthatatlannak bizonyult, ezért a Bizottság döntése szerint az amerikai adatkezelés szintje megfelel az EU irányelv követelményeinek („safe harbour” elv). Ez a döntés 2000. november 1-jén lépett hatályba, a korábbi adattovábbítások jogszerűségét azonban nem érinti a döntés.

A magyar szabályozás²⁰ mindenben eleget tesz az Uniós szabályoknak, ezért 2000. júliusában az Európai Unió feltétel nélkül megfelelőnek minősítette a magyar adatvédelmi jogot. A hazai szabályok jelenleg szigorúbbak az uniós elvárásoknál, a közeljövőben ezeknek az enyhítése várható.

A jövőbeni hazai szabályozás irányát jelentősen befolyásolni fogják az adatvédelmi biztos állásfoglalásai, amelyek idáig is meghatározó szerepet játszottak a jogértelmezés kialakításában. Az ombudsman álláspontja szerint az Internet minél szélesebb körű érvényesülése rendkívül fontos a közérdekű adatok nyilvánosságra kerülésének szempontjából. Felhívja azonban a figyelmet arra, hogy a személyes adatok védelmének az Interneten is feltétlenül érvényesülniük kell. Ennek értelmében beadványok elbírálása során a következő főbb elveket alakította ki:

²⁰ A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXII. törvény

- Az Internetes fórumokon hozzászóló személyek adatai még a rendőri szerv kérésére, bűncselekmény gyanújának az esetén sem adhatók ki, mivel ezek az adatok személyes adatnak minősülnek, ezért csak az érintett hozzájárulása vagy törvény kifejezett felhatalmazása esetén kezelhetők.
- A hozzáférést biztosító szolgáltatók a távközlési törvény alapján távközlési szolgáltatónak minősülnek, számukra a törvény lehetőséget ad a szolgáltatás ellátásához szükséges mértékben az adatok kezelésére.
- Az elektronikus levélcím is személyes adatnak minősül, ezért arra is vonatkoznak az előbb említettek. Ezekre nem vonatkoznak a kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatokról szóló törvény előírásai²¹, ezért csak az adatvédelmi törvény szabályainak megfelelően, az érintettek előzetes hozzájárulása esetén lehet direkt marketing tevékenység céljából e-mail címeket kezelni.

A hitelintézeteknek és a befektetési szolgáltatóknak ezen kívül be kell tartaniuk a banktitok és az értékpapírtitok megőrzésének a kötelezettségét is, tehát bármilyen távközlési eszközt csak akkor vehetnek igénybe, ha biztosítani tudják a titkos információk bizalmas kezelését és továbbítását.

2.8. A fórum és az irányadó jog

Az elektronikus kereskedelem természetéből fakad nemzetközi, országhatárokat nem ismerő jellege. Bárhol megnyitott weblap bármelyik más országból elérhető, így a weblapon kínált szolgáltatások is elvileg bárhonnán, bárki által igénybe vehetők. A szolgáltatásnyújtók tehát ki vannak téve annak a kockázatnak, hogy valamely, számukra ismeretlen állam jogát megsértik, és emiatt pert indítanak ellenük. Ezért az elektronikus kereskedelemben különös súllyal vetődik fel az a kérdés, hogy mely ország bíróságának van joghatósága az ügyben döntést hozni, és ennek során milyen jogot kell alkalmazni. Ez a kérdéskör önálló tanulmányt érdemelne, itt most csupán néhány alapvető dologra hívjuk fel a figyelmet.

²¹ 1995. évi CXIX. törvény

Európában a Brüsszeli Egyezmény (1968) és a Lugánói Egyezmény (1988) szabályozza a *joghatóság* kérdését, mégpedig úgy, hogy — abban az esetben, ha a felek a szerződésükben nem kötötték ki valamely bíróság vagy választottbíróság joghatóságát — annak az államnak a bírósága jogosult eljárni, amely állam területén

- az alperes állandó tartózkodási helye illetve székhelye van,
- az alperes kötelezettségét teljesíteni kellett,
- a károkozás történt (szerződésen kívüli károkozás esetén),
- a fogyasztó lakik (fogyasztói szerződések esetén).

A fogyasztói szerződések esetén tehát a fogyasztó védelme érdekében ellene pert indítani csak saját államának bírósága előtt lehet, a fogyasztó viszont választhat, hogy saját bírósága előtt, vagy az alperes bírósága előtt perel. Az olyan szerződés, amely a fogyasztót megfosztaná e jogától, nem érvényes.

Nemzetközi elemet tartalmazó szerződések esetén az eljáró bíróságnak azt a jogot kell alkalmaznia, amelyet számára saját országának nemzetközi magánjogi szabályai meghatároznak. Az Európai Unióban e szabályok harmonizációja a Római Egyezménnyel (1980) valósult meg. A Római Egyezmény egyik alapelve a *jogválasztás szabadsága*, és a magyar nemzetközi magánjogi kódex is széleskörű jogválasztási szabadságot ad nemzetközi elemmel rendelkező szerződés esetén a szerződő feleknek²². Az Interneten szerződést kötőknek ezért alapvető érdekük, hogy egyértelműen meghatározzák az alkalmazandó jogot, és ezáltal elkerüljék az ebből adódó bizonytalanságot illetve kockázatot. Fontos azonban figyelemmel lenni arra, hogy a szolgáltató csak a szerződéssel azonos oldalon (mandatory page) köthet ki alkalmazandó jogot, úgy, hogy a másik félnek azt kifejezetten el kelljen fogadnia. Fogyasztói szerződéseknel ezen felül nem köthetők ki olyan feltételek, amelyek megfosztanák a fogyasztót olyan jogától, amely a lakóhelye szerinti országban megilletné.

Jogválasztás hiányában az Egyezmény hatálya alá tartozó országokban és lényegében Magyarországon is a legszorosabb kapcsolat elve érvényesül, azaz azt a jogot kell alkalmazni, amely a szerződéssel a legszorosabb kapcsolatban áll. Ez vélelmezetten a

²² Ld. az 1979. évi 13. tvr. 24. §-át.

jellemző szolgáltatást nyújtó fél joga, hacsak más állam jogával nem bizonyítható a szorosabb kapcsolat. Fogyasztói szerződések esetén jogválasztás hiányában az alkalmazandó jog általában a fogyasztó lakóhelyének országa szerinti jog.

Az elektronikus szolgáltatások esetén kérdés lehet, hogy melyik ország joga irányadó: a tartalmat felkínáló számítógép helye, a hozzáférést lehetővé tevő hálózati szolgáltató székhelye, a tartalom szolgáltató székhelye, vagy esetleg az elektronikus szolgáltatást igénybe vevő, lehívó személy számítógépe (lakhelye) szerinti országé. A kétélyek ellenére valószínű, hogy az elektronikus szolgáltatásokra általában a szolgáltató székhelye szerinti jogot kell alkalmazni.

Jelenleg nem létezik olyan nemzetközi szerződés, amely egységes szabályozást adna az elektronikus szerződésekre. Meg kell azonban említeni a Bécsi Vételi Egyezményt (1980)²³, amely irányadó az aláíró államokban székhellyel vagy telephellyel rendelkező felek közötti adásvételi ügyletekre. A Bécsi Vételi Egyezmény alakszerű követelményeket nem ír elő a hatálya alá tartozó szerződések létrejöttéről, a felek megállapodása szerint szerződések akár szóban is érvényesen köthetők. Az elektronikus szerződések ebben a körben tehát akkor is érvényesek, ha azokat ráutaló magatartással kötött szerződéseknek tekintjük. Bár Magyarország az Egyezményben szerződő fél, az ebből származó előnyök teljeskörűen mégsem érvényesülnek, mert azzal a feltétellel csatlakoztunk az Egyezményhez, hogy az írásbelitől eltérő formát megengedő rendelkezések nem alkalmazhatók abban az esetben, „ha valamelyik fél telephelye a Magyar Népköztársaságban van”.

²³ 1987. évi 20. tvr. az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben 1980. április 11-én kelt Egyezménye kihirdetéséről

3. ELEKTRONIKUS PÉNZÜGYI ÉS BEFEKTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

3.1. Az elektronikus kereskedelem és a pénzügyi szolgáltatások

Talán megbocsátható, hogy a pénzügyi és a befektetési szolgáltatásokat együtt tárgyaljuk. Indokolja ezt az univerzális szolgáltatások terjedése, a két terület szabályozásának közeledése és az, hogy ezek a szolgáltatások számos tekintetben természetüknél fogva virtuális jellegűek. Mind a pénz, mind pedig az értékpapírok esetében egyre nagyobb jelentőségre tesz szert az általuk képviselt információ, mint az a fizikai forma, amely ezt az információt hordozza. Ez persze komoly kihívás a jog számára, hiszen hagyományosan a pénz és értékpapír jogi fogalmának egyaránt lényeges eleme, hogy azok fizikailag megfogható dolgok. Ma már jogunkban létezik elektronikus fizetési eszköz és elektronikus (dematerializált) értékpapír is, bár még sem a szabályozásuk, sem a gyakorlatuk nem kiforrott.

Az e-banking és az e-brokerage kialakulása elkerülhetetlen következménye volt az elektronikus kereskedelem megjelenésének. A várakozások azon alapultak, hogy az elektronikus úton végrehajtott tranzakciók költsége csupán töredéke a hagyományosaknak, az ügyfelek számára pedig a szolgáltatások gyors, kényelmes és állandó elérhetőségét teremti meg. Az on-line banki szolgáltatások köre és az azokat igénybevevő ügyfelek száma növekszik, azonban nem a feltételezett ütemben, és a belátható jövőben nem teszi feleslegessé a hagyományos bankfiókokat. A közvélekedés szerint ma még a hagyományos banki működés biztonságosabb, kevésbé valószínű, hogy illetéktelenek hozzáférhetnek a banktitokhoz, ezen az úton a banki szolgáltatások teljesebb köre érhető el, és bizonyos esetekben még a macera is kevesebb. Bár az elmúlt évek fejleményei nem váltották be az on-line banki szolgáltatások gyors térnyeréséhez fűzött reményeket, és jelenleg az on-line bankok sem jelentenek piaci fenyegetést a hagyományos bankok számára, várható, hogy az Internet használatának általános növekedése a banki szolgáltatások piacára is hatással lesz. Egyes várakozások szerint a következő években ugrásszerű növekedés várható, a realistának tekintett elképzelések szerint az elektronikus banki szolgáltatások az európai piacon 15 százalék körüli részesedést érhetnek el.

Amint azt már említettük, az elektronikus kereskedelem növekedésének általában is alapvető feltétele az iránta megnyilvánuló bizalom erősödése. Fokozottan így van ez a pénzügyi és a befektetési szolgáltatások terén. Mivel az egyének és a vállalkozások szeretik pénzüket és befektetéseiket biztonságban tudni, tranzakcióikkal kapcsolatban a technikai kockázatokat minimálisra csökkenteni és az ezekkel kapcsolatos információkat bizalmasan kezelni, az elektronikus pénzügyi és befektetési szolgáltatások elterjedésének alapvető feltétele, hogy az ajánlott szolgáltatások megfeleljenek a potenciális felhasználók e jogos elvárásainak. Az ügyfelek bizalmának erősödéséhez jelentős mértékben hozzájárul, ha az elektronikus szolgáltatásokat nyújtó intézetek felelősen viselkednek:

- az általuk kínált rendszerek a ma reálisan elérhető technikai lehetőségeknek megfelelő biztonságot nyújtják,
- érdemi tájékoztatást adnak az ügyfeleknek a rendszer alkalmazásának módjáról, kockázatairól és azok csökkentésének lehetőségeiről,
- méltányosan részt vállalnak az ügyfeleket a rendszer használatából fakadóan önhibájukon kívül esetleg érő károk viselésében.

A bankok alapvető funkciója a gazdasági, kereskedelmi folyamatok segítése, kiszolgálása, ezért a banki szolgáltatások a gazdaság igényeihez igazodva fejlődtek. Várhatóan így lesz ez a jövőben is: amennyiben a gazdasági kapcsolatokban elterjednek az elektronikus módszerek, elkerülhetetlen lesz, hogy a fizetési forgalom is ehhez igazodjon. Mind a vállalatközi kapcsolatokban, mind pedig a kiskereskedelem terén már kialakultak ennek megfelelő formái. Az elektronikus kereskedelem is igényli az adekvát fizetési módok kialakulását. Az elektronikus kereskedelem nagyobb mértékű elterjedésének ma az egyik akadály, hogy még hiányzik olyan fizetőeszköz, amely biztonságosan és egyszerűen használható, és amely iránt ezért széles körű bizalom mutatkozik. A fejlődés egyik útja nyilvánvalóan az, hogy az az elektronikus csatorna, amelyen a szerződéskötés és bizonyos szolgáltatások esetében a teljesítés is történik, váljék alkalmassá a szolgáltatás ellenértéke megfizetésének elektronikus teljesítésére is. E tekintetben meg kell különböztetni a következő jelenségeket:

- (1) Az Interneten kívüli fizetések (legyen szó akár bankkártyával, csekkel vagy átutalással teljesített fizetésről) jelentős része is elektronikus úton teljesül.
- (2) A ma létező ún. elektronikus banki szolgáltatások nem arról szólnak, hogy a vevő és az eladó közötti fizetés az Interneten teljesítődik, hanem arról, hogy a bank és az ügyfél közötti kapcsolat elektronikus.
- (3) Szigorúan véve nem elektronikus fizetés az sem, amelyben az elektronikus szerződés szerint a fizetés hitelkártyával történik.
- (4) Az igazi on-line fizetések az elektronikus pénz felhasználásával az Internet útján lebonyolódó teljesítések.

Az elektronikus kereskedelemben a fizetés leggyakrabban bankkártya alkalmazásával történik. Emellett azonban, a piac szereplői (nem csupán bankok!) új, az on-line kereskedelemhez igazodó fizetési technikákat dolgoznak ki. Az Európai Unió országában eddig különféleképpen ítélték meg az elektronikus pénz kibocsátását: van, ahol csak hitelintézetek, máshol egyéb vállalkozások is jogosultak erre. Az Európai Unió ez évben fogadta el az Elektronikus Pénz Irányelvet, amely létrehozta a hitelintézeteknek egy új, szakosodott fajtáját, kizárólag e tevékenység folytatására²⁴.

3.2. Az elektronikus pénz

A világ fejlett országaiban egyetlen intézmény jogosult pénzkibocsátásra. Ez az intézmény általában a jegybank, és a kibocsátott pénz formailag a jegybankkal szembeni követelésként jelenik meg. Az elektronikus kereskedelemben használatos elektronikus pénzt azonban magántársaságok bocsátják ki. Az EU elektronikus pénzről szóló irányelve alapján az elektronikus pénz olyan pénzhelyettesítő eszköz, amely korlátozott összegű fizetések teljesítésére szolgál, a kibocsátóval szembeni követelésként megjelenő monetáris érték, amelyet pénz ellenében bocsátottak ki, elektronikus úton tárolnak, és fizetőeszközként a kibocsátón kívül más vállalatok által való elfogadásra szolgál. Az irányelv koncepciója az, hogy önmagában az elektronikus pénz kibocsátása nem minősül betét vagy más visszafizetendő pénzeszköz gyűjtésének, még akkor sem, ha a kibocsátás pénz ellenében és — amint azt az irányelv előírja — visszaváltási kötelezettség mellett történik. Az elektronikus

²⁴ 2000/46/EC irányelv az elektronikus pénzintézetek alapításáról, tevékenységéről és felügyeletéről

pénz önmaga pénzértéket “testesít meg”, nem pedig, mint a bankkártyák, bankkal szembeni követelést tesznek hozzáférhetővé. Az elektronikus pénz kibocsátója és “birtokosa” között, a bank és ügyfele közötti jogviszonytól eltérően, alapvetően nem adós-hitelezői viszony áll fenn. Ebből következően elektronikus pénz kibocsátására minden jogi személy jogosult, feltéve, hogy megfelel bizonyos követelményeknek, mint pl.

- jegyzett tőkéje legalább 1 millió euro,
- az elektronikus pénz kibocsátásán kívül csak az irányelvben megengedett kapcsolódó tevékenységeket folytatja,
- saját tőkéje eléri a 2 százalékát a kibocsátott elektronikus pénzből származó kötelezettség összegének, de legalább a jegyzett tőke minimális összegét.

Egyidejűleg módosították a közelmúltban újrakodifikált hitelintézeti irányelvet, amellyel egyrészt kiterjesztették a hitelintézet fogalmát az előzőekben leírt, elektronikus pénzt kibocsátó vállalkozásra, másrészt pedig megállapították az ezekre az intézetekre irányadó speciális, az általánosnál lényegesen alacsonyabb követelményeket támaztó prudenciális szabályokat²⁵.

A Kormány 1999-ben az elektronikus fizetési eszközök kibocsátásáról és használatáról szóló rendeletével²⁶ megteremtette az elektronikus fizetések használatának jogi szabályozását. Eszerint az elektronikus fizetési eszköz olyan készpénz-helyettesítő eszköz, amellyel birtokosa fizetési és pénzfelvételi műveletet kezdeményezhet: az ún. távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköz és az elektronikus pénzeszköz. A kormányrendelet tehát, az irányelvvel egyezően, lényegében egységesen kezeli a kártya alapú és a számítógépes szoftverekkel működtetett elektronikus pénzt. Az elektronikus pénz természetesen jogi értelemben nem minősül pénznek (hacsak nem a pénzkibocsátására jogosult jegybank a kibocsátója, amely, bár különösen hangzik, de nem elképzelhetetlen). Az elektronikus pénzt meg kell különböztetni a nem bankok

²⁵ 2000/28/EC irányelv a hitelintézetek alapításáról és tevékenységéről szóló 2000/12/EC irányelv módosításáról

²⁶ 77/1999 (V. 28.) Korm. rendelet az elektronikus fizetési eszközök kibocsátására és használatára vonatkozó egyes szabályokról

által kibocsátott kártyáktól is, amelyek a kibocsátó által nyújtott szolgáltatások ellenértékének megfizetésére illetve a már megfizetett ellenérték fejében járó szolgáltatás igénybe vételére szolgálnak (pl. telefonkártya), hiszen az elektronikus pénz lényeges kritériuma, hogy azt az elektronikus kereskedelemben való általános, minél szélesebb körű elfogadás igényével bocsátják ki. A gyakorlatban az elektronikus kereskedelem környezetében az elektronikus pénz ugyanazt a funkciót tölti be, mint az off-line kiskereskedelemben a készpénz: szabadon átruházható, és széles körben használható fizetések teljesítésére. Ha tehát az elektronikus kereskedelem kiskereskedelmi szegmense növekszik, az itt használatos fizetési eszköz gazdasági súlya, a pénzforgalomban betöltött szerepe is jelentősebbé válik. Ebben az esetben szükséges lehet monetáris és pénzforgalmi szempontból való figyelembe vétele és szabályozása. Lényeges különbség a magyar és az EU szabályozás között, hogy nálunk készpénz-helyettesítő fizetési eszköz, így elektronikus fizetési eszköz kibocsátója csak hitelintézet lehet, és a hitelintézeteknek nem létezik olyan egyszerűbb, szakosodott formája, amely kizárólag elektronikus pénz kibocsátásával foglalkozik²⁷. Ez kimondatlanul azt is jelentheti, hogy a magyar értelmezés szerint az elektronikus fizetési eszköz kibocsátója által a fizetési eszköz ellenében elfogadott fizetés betétnek, így tehát a nem hitelintézet által való elektronikus fizetésieszköz-kibocsátás engedély nélküli betétgyűjtésnek (bűncselekmény) minősül.

3.3. Távolban lévők részére nyújtott szolgáltatás

Már említettük, hogy az elektronikus kereskedelem távolban lévők részére való szolgáltatásnyújtást jelent. Természetesen igaz ez az elektronikus banki és befektetési szolgáltatásokra is. Ennek ellenére az elsődlegesen a fogyasztók védelmét szolgáló, távollévők között kötött szerződésekre vonatkozó uniós irányelv és nálunk a kormányrendelet hatálya nem terjed ki a pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos szerződésekre. Ennek oka azonban nem az, mint néhányan gondolják²⁸, hogy ezen a területen nincs helye elektronikus szolgáltatásoknak, hanem az, hogy a pénzügyi szolgáltatásokra külön fogyasztóvédelmi szabályok vonatkoznak. Ezeket a speciális fogyasztóvédelmi szabályokat is szükséges azonban kiegészíteni az elektronikus

²⁷ Ld. a Hpt. 5.§-át és a 77/1999 (V.28.) Korm. rendelet 3.§-át

²⁸ Ld. Internet banking jogászok mondják címen közzétett nyilatkozatokat a Bank és Tőzsde mellékleteként közzétett Pénz a hálón 2000/2 számában

kereskedelem által felvetett sajátos problémák kezelésével. E tárgyban előkészítés alatt van a távollévők részére nyújtott pénzügyi szolgáltatásokról szóló uniós irányelv. Nem árt, ha az elektronikus banki szolgáltatásokat nyújtó hitelintézetek kezdettől figyelembe veszik az irányelv követelményeit, hiszen várhatóan előbb-utóbb a hazai szabályozás is aszerint fog alakulni.

3.4. Mennyire adekvátak a hatályos jogszabályok az elektronikus kereskedés körülményeivel?

Korábban általánosságban elmondtuk, hogy az elektronikus kereskedelem nem változtatja meg a kereskedelmi ügyletek polgári jogi alapjait, csupán néhány tekintetben szükséges speciális szabályozás, elsősorban a felek közötti kommunikáció sajátosságainak figyelembe vétele. Ugyanez a helyzet a pénzügyi és befektetési szolgáltatások terén is: Az e szolgáltatások nyújtóival szembeni alapvető követelményeknek nem kell változniuk a szolgáltatásnyújtás új formáinak megjelenése miatt, egyes, elsősorban technikai jellegű szabályoknak azonban igen. Amint ezt a tervezet indokolása hangsúlyozta, az elektronikus aláírásról készülő törvény csak az elektronikus irat általános legitimációját fogja megteremteni. Szükséges ezen felül minden szakterület saját jogának áttekintése abból a szempontból, hogy milyen módosítások szükségesek ahhoz, hogy az elektronikus kereskedelem a gyakorlatban tényleg működni tudjon. Ezzel összhangban, a törvény előkészítése tárgyában született kormányhatározat pl. előírta, hogy meg kell vizsgálni az elektronikus aláírás közigazgatásban való bevezetésének lehetőségét.

Ma még azonban a szabályozás az írásbeliséget preferálja, sőt, számos esetben kizárólag azt ismeri el. Így pl. a Hpt. és az Épt. egyaránt tartalmaz olyan előírást, amely szerint a szerződéseket írásban kell megkötni²⁹. Jellemző a jelenlegi helyzetre, hogy az „elektronikus úton, számítógépes jelként” előállított dematerializált értékpapír mögött kell, hogy legyen egy, a kibocsátó által cégszerűen aláírt hagyományos okirat, és a dematerializált értékpapír nyilvántartására és forgalmának lebonyolítására szolgáló értékpapírszámla-szerződést is kötelező írásba foglalni. Megengedi viszont a jogszabály azt, hogy az értékpapírszámla felett, külön

²⁹ Ld. a Hpt. 210. §-ának (1) bekezdését, az Épt. 71. §-ának (1) bekezdését és 203. §-ának (2) bekezdését.

megállapodás alapján, az írásbeli forma helyett elektronikusan kódolt utasítással lehessen rendelkezni³⁰. A befektetési szolgáltatókra vonatkozó jogszabályok előírják, hogy befektetési szolgáltatási tevékenységet kizárólag ügyfélfogadásra alkalmas helyiségben lehet folytatni, és a jogszabályok nem ismerik sem a virtuális fiókot, sem pedig az olyan fizikai fiókot, amelyből kizárólag távközlési úton tartanak kapcsolatot az ügyféllel, ahol ügyfélfogadás, értékezelés és más olyan tevékenység, amely a hagyományosan megkövetelt feltételeket indokolja, nem folyik³¹.

3.5. Kapcsolódó elektronikus szolgáltatások

Az elektronikus banki szolgáltatásokhoz kapcsolódó kérdés, hogy vajon szabad-e az ilyen szolgáltatást nyújtó banknak illetve befektetési szolgáltatónak a weblapján keresztül az elektronikus kereskedelemhez kapcsolódó, pénzügyi illetve befektetési szolgáltatásnak nem minősülő szolgáltatást nyújtani: megjelenhetnek-e weblapján más cégek hirdetései, a pénzügyi piac hírei, közérdekű információk, elérhetők lehetnek-e weblapjáról elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások (pl. olyanok, amelyek a bank által működtetett elektronikus fizetési rendszerben részt vesznek) stb. Hogyan alakul e kérdések jogi megítélése, ha a honlapot nem a bank illetve a bróker maga, hanem egy erre szakosodott cég működteti? Lehet-e a bank/bróker tulajdonában ilyen cég? A Hpt. szerint egy hitelintézet kizárólag pénzügyi, kiegészítő pénzügyi és befektetési szolgáltatásokat végezhet. Úgy tűnik azonban, hogy annak nincs akadálya, hogy hitelintézetnek jelentős tulajdoni részesedése legyen ilyen cégekben, mivel az olyan vállalkozások, amelyek az említett informatikai szolgáltatásokat a hitelintézet tevékenységének kiegészítéseként végzik, járulékos vállalkozásoknak minősülnek³².

³⁰ Ld. az Épt. 21. §-át és a dematerializált értékpapírokról szóló 265/1997. (XII. 21.) Korm. rendelet 9-10. §-ait

³¹ Ld. a befektetési szolgáltatás nyújtásának technikai feltételeit meghatározó 204/1996. (XII.23.) Korm. rendelet 5. §-át.

³² Ld. a Hpt.83. §-át és 2. számú mellékletének II./3. pontját.

3.6. Értékpapírok on-line ajánlata

Jogi szempontból különösen érdekes kérdés, hogy társasági eseményekhez (így különösen részvénytársaságok közgyűléseihez, a közgyűlés összehívásához, közvetítéséhez, sőt lebonyolításához), valamint általában is, a részvénytársaságok és a részvényesek közötti kommunikációban mennyire vehető igénybe az Internet. Németországban és az Egyesült Királyságban a társasági jogi szabályok olyan módosítása vár elfogadásra, amely széles körben tenné lehetővé elektronikus kommunikációs eszközök alkalmazását a részvénytársaságok és a részvényesek közötti kapcsolatban. Az amerikai értékpapírfelügyelet (SEC) pedig idén májusban bocsátott ki egy iránymutató értelmezést arról, hogy a forgalmazók és a kibocsátók milyen feltételekkel használhatják az elektronikus médiát a kibocsátási tájékoztatók és egyéb dokumentumok befektetők részére való rendelkezésre bocsátás során. Szükséges ehhez a befektető előzetes hozzájárulása, tájékoztatni kell a befektetőt arról, hogy milyen elektronikus médiára vonatkozik a hozzájárulása, az ezzel járó költségekről és kockázatokról valamint arról is, hogy hozzájárulásukat bármikor visszavonhatják. Ezek a kérdések még alakulóban vannak, várható, hogy a gyakorlat és a szabályozás egymással kölcsönhatásba fog fejlődni.

BIBLIOGRÁFIA

Uniós jogszabályok

- Council Directive 1995/46/EC on the adequate protection of personal data
- Council Directive 1997/66/EC on the processing of personal data and the protection of privacy
- Council Directive 1998/48/EC laying down the procedure for the provision of information in the field of technical standards and regulations
- Council Directive 1997/489/EC az elektronikus fizetési eszközök kibocsátásáról és használatáról
- Council Directive 1999/93/EC on a Community framework for electronic signatures
- Council Directive 2000/31/EC on certain legal aspects of information society services, in particular, electronic commerce in the Internal Market
- Directive 2000/28/EC amending Directive 2000/12/EC relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions
- Directive 2000/46/EC on the taking up, pursuit of and prudential supervision of the business of electronic money institutions

Magyar jogszabályok

- 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.)
- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról (Hpt.)
- 1996. évi CXI. törvény az értékpapírok forgalomba hozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapír-tőzsdéről (Épt.)
- 1991. évi LX. törvény a Magyar Nemzeti Bankról
- 1979. évi 13. tvr a nemzetközi magánjogról
- 1987. évi 20. tvr. az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben 1980. április 11-én kelt Egyezménye kihirdetéséről

- 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről
- 1992. évi LXII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról
- 1995. évi CXIX. törvény a kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről
- 204/1996. (XII.23.) Korm. rendelet a befektetési szolgáltatás nyújtásának technikai feltételeiről
- 265/1997. (XII. 21.) Korm. rendelet a dematerializált értékpapírokról
- 17/1999. (II.5.) Korm. rendelet a távollevők között kötött szerződésekről
- 77/1999. (V.28.) Korm. rendelet az elektronikus fizetőeszközök kibocsátására és használatára vonatkozó egyes szabályokról
- 1075/2000. (IX.13.) Korm. határozat az elektronikus aláírásról szóló törvény szabályozási alapelveiről és az ezzel kapcsolatban szükséges intézkedésekről
- a Legfelsőbb Bíróság XXV. PED elvi döntése

Irodalom

- Kondricz Péter - Timár András: Az elektronikus kereskedelem jogi kérdései. Budapest, 2000, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- Craig D Manson: Electronic Money and its legal implications within the UK. www.electronic-money.co.uk/Diss2All.htm
- Corinna Schulze - Jeffrey Baumgartner: Don't Panic! Do E-commerce. europa.eu.int/ISPO/ecommerce/legalguide.html
- Tim Brown and Alex Hammer: Jurisdiction and the Internet: the EC Perspective International Business Lawyer, November 2000
- Margaret Paulsen - Randel Quarles: Federal Reserve opens the door wide to e-commerce for financial holding companies. International Financial Law Review, 2000 október
- Sugár Péter: Az elektronikus kereskedelem és a bankszektor
- Homoki Péter: Szerződéskötés az elektronikus kereskedelemben 2000. május 3. Kézirat

- Dr. Gyertyánfy Péter: Az alkalmazandó jog kérdése az Internettel kapcsolatos jogvitákban. Magyar Jog 2000 augusztus
- Prof. Dr. Graf von Bernstorff, Christoph: Kiválasztott jogi problémák az elektronikus kereskedelem köréből. Magyar Jog 2000 augusztus
- Marosi Zoltán: Az elektronikus kereskedelem jogának fogyasztóvédelmi aspektusai, avagy az Internet a vásárló szemével nézve. Kézirat
- Fekete Gy. Attila: A home-banking kockázatai. Népszabadság, 2000. dec. 2.